

OTDK-DOLGOZAT

Botos Leontina
BA

2013

FINN MŰKÖDŐTŐKE-BEFEKTETÉSEK MAGYARORSZÁGON

FINNISH FDI IN HUNGARY

Botos Leontina

Kézirat lezárva: 2012. november 10.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	1
2. A külföldre lépést motiváló tényezők	2
3. Finnország és Magyarország gazdasága, illetve a finn–magyar kapcsolatok	5
3.1. Finnország gazdasága	5
3.2. Magyarország gazdasága	6
3.3. Finnország és Magyarország kapcsolata	11
4. A külföldi tőke Magyarországon, különös tekintettel a finn tőkére	17
4.1. Az FDI Magyarországon	17
4.2. A magyarországi finn tőkebefektetések alakulása.....	19
4.3. Finn cégek Magyarországon.....	21
4.4. A működő tőke szerepe a fogadó ország gazdaságában.....	28
5. Összegzés.....	31
6. Irodalomjegyzék	33

1. BEVEZETÉS

Dolgozatomban a magyarországi finn működőtőke-befektetésekkel foglalkozom. Célom a dolgozat megírásával az, hogy bemutassam a Magyarországon tevékenykedő legjelentősebb finn vállalatokat, ezek tevékenységét egymással összehasonlítsam, illetve megvizsgáljam, milyen hatással volt a világgazdasági válság az egyes hazánkban tevékenykedő finn cégekre, valamint hogy a válság következtében jelentkező negatív hatások miként érintették Magyarországot. Emellett kutatásom során célként tűztem ki azon kérdés megválaszolását is, hogy melyek voltak azok a konkrét motiváló tényezők, amelyek szerepet játszottak abban, hogy az egyes finn vállalatok tevékenységüket Magyarországra helyezték.

Ennek kapcsán a tanulmány elején megvizsgálom, mely tényezők motiválják a vállalatokat a külpiacra történő lépésben, melyek a külpiacra lépő vállalatok stratégiai céljai, illetve bemutatom a külpiacra lépés formáit. Dolgozatom egy következő fejezetében röviden bemutatom Finnország és Magyarország kapcsolatát, különös tekintettel arra, hogy miként hatott a két ország európai uniós tagsága az eddig meglévő kapcsolatokra. Ezután bemutatom a finn–magyar kereskedelmi kapcsolatokat, majd pedig rátérek a Magyarországra érkező finn működőtőke-befektetések jellemzőinek ismertetésére. A TDK-dolgozatban kitérek Finnország, illetve Magyarország gazdaságának az elemzésére is, mivel mindkét ország gazdasági helyzete jelentős mértékben befolyásolja Finnországból hazánkba érkező közvetlen külföldi tőkebefektetések (FDI) nagyságát. Röviden bemutatom a magyarországi FDI állományt, a magyarországi finn tőkebefektetések alakulását, különös tekintettel a 2000 és 2011 közötti időszakra. A dolgozat egy következő fejezetében bemutatom a Magyarországon tevékenykedő legfontosabb finn vállalatokat, valamint a működő tőke szerepét a fogadó ország gazdaságában. Az itt leírtakat finn vállalatok magyarországi tevékenységével kapcsolatos példákkal is alátámasztom.

Dolgozatomban felhasználtam a nyomtatásban megjelent, valamint az interneten megtalálható forrásokat és szakirodalmat. Felhasználtam például a Magyar Nemzeti Bank által, a magyarországi finn tőkebefektetésekről készített statisztikákat, a Suomen Pankki (Bank of Finland) honlapján közzétett témához kapcsolódó tanulmányokat, a magyarországi Finn Nagykövetség kiadványait, illetve a gazdasági témájú honlapokon

megjelent cikkeket a finn vállalatokról. Munkám során a magyar nyelvű írásokon kívül finn és angol nyelvű munkákat is felhasználtam.

2. A KÜLPIACRA LÉPÉST MOTIVÁLÓ TÉNYEZŐK

Dolgozatom ezen fejezetében röviden bemutatom a vállalatok külpiacra lépését motiváló tényezőket, valamint a külpiacra lépés stratégiai céljait és a célország kiválasztásánál szem előtt tartott tényezőket. A piacok földrajzi kiterjedtsége alapján különböző nemzetközi stratégiákat különböztetnek meg. Az anyaországot érintő stratégiát országos stratégiának, a több országra kiterjedő stratégiát pedig nemzetközi stratégiának nevezik. A regionális stratégia esetében a vállalat stratégiája egy adott földrajzi régió országaira terjed ki, ilyen stratégia megvalósítására van lehetőségük például az Európai Unió tagországaiban működő vállalatoknak. Globális stratégia alatt a több kontinens országait magába foglaló stratégiát értjük. Megjegyzendő azonban, hogy a nemzetközi szinten tevékenykedő vállalatok esetében a stratégiát és a vállalat működését befolyásoló tényezők között szerepelnek az anyaország politikai, gazdasági, kulturális és társadalmi tényezői.¹ A finn vállalatok működési jellemzőiről dolgozatom egy későbbi fejezetében bővebben is írok.

Egy vállalat külpiacra lépését több tényező is motiválhatja. Ezek közül a két legfontosabb a „hazai lökést adó” és a „nemzetközi húzó” tényezők. Az egyes vállalatok nemzetközi szinten alkalmazott stratégiáját, illetve nemzetközivé válását az alábbiak befolyásolják: kormányzati és szabályozási tényezők, piaci tényezők, költségtényezők és a versenytársak lépéseire kapcsolódó tényezők.²

A vállalatok külpiacra lépésének különbözőek lehetnek a stratégiai céljai. E célok között szerepelhet a hatékonyságnövelésre való törekvés, az erőforrások keresése, az értékesítési piac keresése, illetve a stratégiai eszközök, s ezzel együtt az innovációs eszközök fejlesztése.³ Itt érdemes megemlíteni a Dunning által felsorolt motivációkat, amelyek hatással vannak a működőtőke-befektetést tervező vállalatokra. Dunning szerint a külföldi működőtőke-befektetések az alábbi négy csoportba sorolhatók: helyi erőforrásokra építő külföldi befektetések, piacorientált befektetések, hatékonyságnövelő

¹ Czakó 2010, 143–144. p.

² Czakó 2010, 145–146. p.

³ Czakó 2010, 148–149. p.

befektetések, stratégiai előnyöket érvényesítő befektetések.⁴ Dunning 1994-es modelljét, azonban Nachum további motiváló tényezőkkel is kiegészítette 1997-ben. A szakirodalomban a működőtőke-befektetések motivációi a következők lehetnek: erőforrás-orientált, piacorientált, hazai üzleti partnerét követő, export-orientált, technológiai, menedzseri és szervezeti előnyök szerzése, hatékonyság-orientált, stratégiai előnyöket érvényesítő, versenytársat követő, (kvázi) monopolhelyzet megszerzése, tranzakciós költségek minimalizálása, kereskedelmi korlátok megkerülése, kockázat szétterítése, rövid távú profit-maximalizálás.⁵

A külpiaira lépés formája kétféle lehet, egyrészt létezik a tranzakción alapuló piaca lépési forma, másrészt pedig a tőkebefektetésen alapuló. Az elsőhöz, azaz a szerződéses megállapodásokon alapuló külpiaira lépési formák csoportjába tartoznak a licence és a franchise megállapodások, a K+F szerződések, a kulcsrakész projektek és a közös marketing tevékenység. Tanulmányomban a külpiaira lépés másik említett formájával, a tőkebefektetésen alapuló külpiaira lépéssel foglalkozom, ezért ezt egy kicsit részletesebben is bemutatom a következőkben. A külpiaira lépés ezen formájához tartoznak a nemzetközi közös vállalatok, a leányvállalatok, a zöldmezős beruházások és a vállalatfelvásárlások. A tőkebefektetésen alapuló külpiaira lépés, mint azt az elnevezés is mutatja, a fogadó országban történő tőkebefektetéssel jön létre.⁶ Ennek eredményeként „a célországban bejegyzett vállalatban valamilyen tulajdonosi jogosítvány” keletkezik.⁷ A nemzetközi közös vállalkozás esetében a külpiaira lépő vállalat egy, esetleg több tulajdonostársal is rendelkezik. Ezek a tulajdonostársak lehetnek célországbeliek, vagy akár egyéb országbeli lakosok.⁸ Ez figyelhető meg például a Finnrelax esetében is, amely finn és osztrák tulajdonosokkal rendelkezik. Ebben az esetben is megfigyelhető a közös vállalkozásból származó előnyök közül például a finn és az osztrák know-how-k kombinálása, amely versenyelőnyt is jelent egyben a többi hasonló területen tevékenykedő vállalattal szemben.⁹ A leányvállalatokat a nemzetközi közös vállalkozásokkal ellentétben a tulajdonosa 100%-ban birtokolja. Zöldmezős beruházásról akkor beszélünk, amikor a célországban beruházni szándékozó vállalat felépít egy szolgáltatórészleget vagy egy

⁴ Antalóczy – Sass 2000, 477. p.

⁵ Antalóczy – Sass 2000, 478–479. p.

⁶ Czákó 2010, 151–155. p.

⁷ Czákó 2010, 154. p.

⁸ Czákó 2010, 154. p.

⁹ Finnish Business in Hungary 2011, 14–15. p.

teljesen új gyárat.¹⁰ Vállalatfelvásárlás esetében lehetővé válik a „pótlólagos kapacitások megszerzése”, illetve ebben az esetben a „piacra lépés lehetősége” rövidebb időt vesz igénybe az előző megoldásnál.¹¹

A vállalatok külföldi tőkebefektetésének egyik mozgatórugója napjainkban az, hogy el akarják kerülni a „kivülmaradás terhét”.¹² A célország kiválasztását a nemzetközi stratégia keretében végzik a vállalatok. A befogadó ország kiválasztásakor, országelemzés megalkotásával, számos tényezőt megvizsgálnak a külföldi piacra lépést tervező vállalatok. Itt nem csak a földrajzi távolság bír jelentős szereppel, hanem az úgynevezett pszichikai távolság is, mivel a helyi speciális tényezők hatnak a gazdasági tevékenység eredményességére. Az országelemzéseknek többféle módja ismert: PESTEL elemzés, iparágaelemzés, CAGE elemzési keret. Ezen utóbbiban megvizsgálják az adott ország kulturális és gazdasági tényezőit, a földrajzi jellemzőket, illetve a célország adminisztratív és szabályozási kereteit.¹³ Az elemzések kapcsán fontos még megemlíteni, hogy a célország kiválasztása, majd az ide történő tőkebefektetés után is szükséges további elemzéseket készíteni a vállalat nemzetközi stratégiájának keretén belül. Ide tartozik például az úgynevezett gyémántmodell elkészítése, amelynek segítségével a vállalat versenyelőnyének a fenntarthatóságát lehet nyomon követni.¹⁴

A befogadó országok az FDI bevonásának elősegítése céljából különféle kedvezményeket adnak az országukban beruházó vállalatok részére. Ezen eszközök két csoportját a szűkebb értelemben vett ösztönzők és a tágabb értelemben vett ösztönzők alkotják. Az első csoportba tartoznak például a fogadó ország által nyújtott adókedvezmények, a pénzügyi támogatások és ösztönzők, illetve az egyéb beruházásösztönzők. A második nagy csoportba azon tényezők tartoznak, amelyek meghatározzák a befogadó ország gazdaságát. Ide tartozik tehát a célország monetáris és fiskális politikája, költségvetési politikája, strukturális politikája és munkaerő-piaci politikája, illetve oktatási-képzési politikája és egészségügyi politikája.¹⁵

¹⁰ Czakó 2010, 154. p.

¹¹ Czakó 2010, 155. p.

¹² Czakó 2010, 175. p.

¹³ Czakó 2010, 178–179. p.

¹⁴ Czakó 2010, 208. p.

¹⁵ Antalóczy – Sass 2000, 481–485. p.

3. FINNORSZÁG ÉS MAGYARORSZÁG GAZDASÁGA, ILLETVE A FINN–MAGYAR KAPCSOLATOK

3.1. Finnország gazdasága

Finnország liberális piacgazdasággal rendelkezik, egy főre jutó GDP-je pedig magasabb az EU 15-ök átlagánál. A finn gazdaságra jellemző a fejlett ipar, ezen belül is a telekommunikáció, a faipar, valamint az elektronikai és elektrotechnikai ipar. A finnek ezekben az iparágakban világviszonylatban is elismertek.¹⁶ Ezen iparágak mindegyikéből érkeztek Magyarországra is finn működőtőke-befektetések. 2009-ben a World Economic Forum besorolása szerint Finnország a hatodik legversenyképesebb ország. Ugyanezen rangsor szerint 2011–2012-ben már a negyedik, 2012–2013-ban pedig már a harmadik legversenyképesebb ország Svájc és Szingapúr után.¹⁷ Az ország versenyképességéhez az erős üzleti környezeten kívül jelentős mértékben hozzájárult, hogy a finnek képesek voltak alkalmazkodni a globalizációhoz és annak kihívásaihoz. Ennek során a főként mezőgazdaságból élő ország egy rugalmas és modern gazdasággá alakult át. Ehhez szükséges volt, hogy a 20. század közepén Finnország is célul tűzze ki a skandináv jóléti állammodell kialakítását és ezzel együtt megújítsa az oktatási rendszerét. Ez tette lehetővé a különösen jól képzett szakemberek biztosítását az üzleti élet és az R&D területén.¹⁸

2010-ben Finnország GDP-je 180,3 milliárd euró volt, az egy főre jutó GDP-je 2011 év eleji piaci árakban kifejezve 33 618 eurót tett ki. Míg a GDP 2009-ben az előző évi adatokhoz képest 8,2%-kal csökkent, addig 2010-ben 3,1%-kal nőtt. Ugyanezen év decemberében a munkanélküliségi ráta 8,4%-os volt.¹⁹ Az előző adatokból is jól látszik, hogy a 2008-ban elkezdődő gazdasági válság hatásai Finnországot is elérték. 2009-ben a GDP visszaesésén kívül 13%-kal csökkent a befektetések száma, a finn ipari termelés körülbelül 20%-kal, a telekommunikációs és elektronikai iparág pedig 40%-kal esett vissza.²⁰

Az ország legfontosabb nyersanyaga a fa, de emellett a gazdaság más ágai is jelentősek, így például a high-tech és a műszaki területek. A legfontosabb finn ipari

¹⁶ HITA. Általános információk. Finnország. 1. p.

¹⁷ http://www3.weforum.org/docs/CSI/2012-13/GCR_Rankings_2012-13.pdf

¹⁸ Finnish Business in Hungary 2011, 32. p.

¹⁹ Finnish Business in Hungary 2011, 34. p.

²⁰ HITA. Általános információk. Finnország. 2. p.

termékek az alábbiak: papír, kemény karton, fém termékek és elektronikai termékek.²¹ 2010-es adatok alapján a technológiai ágazat részesedése a finn exportban 60% és e szektorban közvetlenül körülbelül 255 000 ember dolgozik. A másik legfontosabb szektorról, az erdőgazdálkodásról elmondható, hogy 1990 és 2010 között 40%-kal csökkent az ágazat „kibocsátása”.²² A következőkben a már fentebb említett gazdasági szektorokban tevékenykedő legjelentősebb finn vállalatok közül említek meg néhányat. Ezek közül, többen is rendelkeznek magyarországi telepekkel, mint azt dolgozatom későbbi részében részletesebben is bemutatom. A technológia ágazatban tevékenykedő vállalatok közül kiemelendő a Nokia és az Elcoteq, a faipari vállalatok sorából pedig az UPM-Kymmene, a Stora Enso és az M-Real. Itt jegyzendő meg, hogy az említett gazdasági szektorokon kívül fontos szerepet töltenek még be a finn design megteremtésében részt vevő vállalatok, úgymint az Iittala, a Marimekko és az Artek.²³ Ezen utóbbi Magyarországon is képviselteti magát, mivel 2011 óta a Martela vállalattal vegyesvállalként működik.²⁴

Mint az Jelinkó Árpád finnországi Tét attasé 2008. augusztus 6-i beszámolójából kiderül, a kutatás-fejlesztés fontos szerepet tölt be a gazdaságban, s ennek a megítélésnek kialakulásában jelentős szerep jutott a Nokia sikerének. Az összes finnországi K+F beruházás egyharmada ettől a vállalattól származott. Finnországban célként tűzték ki, hogy a GDP 4%-át fordíthassák kutatás-fejlesztésre az akkori 3,6%-hoz képest.²⁵

3.2. Magyarország gazdasága

Ebben a fejezetben a közvetlen külföldi működőtőke-befektetések szempontjából fontos magyarországi változásokat mutatom be a rendszerváltást követően. Magyarország rendelkezik a befektetők szempontjából fontos tényezőkkel: politikailag, strukturálisan és intézményesen is nyitottnak számító ország, amely piacgazdasággal rendelkezik és több nemzetközi szervezetnek (EU, WTO, OECD, NATO) is a tagja. Az 1980-as évek végén és az 1990-es évek elején számos, a gazdaság számára fontos esemény történt: sor került az

²¹ Finnish Business in Hungary 2011, 34. p.

²² Finnish Business in Hungary 2011, 32. p.

²³ Finnish Business in Hungary 2011, 32. p.

²⁴ Finnish Business in Hungary 2011, 16. p.

²⁵ <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/tet-attasei-halozat/rendezveny-beszamolok/tet-attasei-beszamolok>

importliberalizációra, az árak és a munkabérek alacsonyak voltak és több gazdaságot érintő alaptörvényt is megalkottak. Ezek közül kiemelendő a vállalatalapításra, kereskedelemre, külföldi befektetésekre, versenyre, szellemi tulajdonra, munkára, csődre és bankrendszerre vonatkozó törvények. 1996-ban megvalósult a forint konvertibilitása. A gazdaság ágazatait érintően is történtek változások, amelyek hatására a Magyarországra irányuló külföldi közvetlen tőkebefektetések száma gyors mértékű növekedésnek kezdett.²⁶

Hazánkban, a régió országai közül elsőként ment végbe a piaci alapú privatizáció. Ez olyan stratégiai ágazatokat is érintett, mint például a bank-, energia- és kiskereskedelmi ágazatok, valamint az élelmiszer-feldolgozás területe. A magyarországi privatizációs folyamat az 1990-es végére befejeződött. Magyarország szerepe jelentőssé vált a konferenciaturizmus, valamint a fürdőturizmus területén. 1998-at követően hazánkban a gazdaság szerkezetét tekintve is változások voltak megfigyelhetők. A magas hozzáadott értéket képviselő ágazatok, mint például közlekedési eszközök, berendezések gyártása, az információs- és kommunikációs technológia termékei, valamint a technológia intenzív iparágak részesedése a gazdaságban jelentős mértékben megnövekedett az eddigiekhez képest. Megfigyelhető tehát, hogy Magyarországon is végbement egy szerkezeti változás a gazdaság területén a modern iparágak javára. Emellett a szolgáltatás szektor jelentősége is megnőtt, köszönhetően például a turizmusnak. Változás történt továbbá a külföldi befektetések vonatkozásában is.²⁷ Ennek során előtérbe került az elektronikai és autóiipari gyártás, a luxus járművek gyártása, a logisztika, az információs technológia, a megújuló energia-rendszerek, a luxus turizmus, a megosztott szolgáltatói központok és a kiskereskedelem területére történő beruházások a korábban jellemző kisebb értékű élelmiszeripari és textilipari ágazatokkal szemben.²⁸

A gazdaság szektorainak változását a három fő gazdasági szektor számadataival is alá lehet támasztani. A mezőgazdasági ágazatban, amely korábban a legnagyobb jelentőséggel bírt Magyarországon napjainkban már csak az aktív lakosság 4%-a dolgozik és a GDP kevesebb, mint 4,5%-át adja. Az ipari szektor két legjelentősebb ágazata az autó- és elektronikai szektorok. Ezek teszik ki az ország GDP-jének 15%-át és e szektorokból származik a magyar kivitel 30%-a. Összességében elmondható az ipari ágazatról, hogy nyitott a külföldi befektetők felé és a GDP egyharmadát teszi ki. A

²⁶ Finnish Business in Hungary 2011, 33. p.

²⁷ Finnish Business in Hungary 2011, 33. p.

²⁸ Finnish Business in Hungary 2011, 33. p.; <http://fita.org/countries/hungary.html> (Hungary: Investing)

magyar gazdaság másik legjelentősebb szektora, a szolgáltatási szektor teszi ki a GDP kétharmadát.²⁹

Magyarország szempontjából jelentős előnyt jelent az országba irányuló külföldi tőkebefektetések tekintetében az ország földrajzi elhelyezkedése, amely jelentős logisztikai szempontból is, mivel összekötő kapocs Nyugat-Európa és Kelet-Európa között. Emellett fontos tényezők még a viszonylag olcsó és képzett munkaerő, a jó telekommunikációs szolgáltatások, a modern infrastruktúra, valamint az adórendszer, mivel az adókedvezmények kedvezően hatnak a befektetők szemében.³⁰ Magyarország mellett szólnak még az alábbi érvek: a közép-európai régió országai közül Magyarország rendelkezik az egyik legfejlettebb pénzügyi rendszerrel, valamint a régió többi országával összehasonlítva a reformok tekintetében is élen járunk. A válság hatásának csökkentése érdekében a nagy nemzetközi szervezetek támogatása is jelentős tényezőként jelenik meg. Magyarország Európai Unió csatlakozása által a külföldi befektetők szemében megerősödött az ország gazdasági és politikai stabilitása.³¹ A fentebb felsoroltakon kívül jelentős előnyt jelentenek még az alábbiak: szakképzett és könnyen motiválható munkaerő, a lakosság homogén volta, a külföldi vállalatok részére biztosított autonómia, az alacsony társasági adó, a főváros kereskedelmi, pénzügyi, kulturális és szolgáltatási központ szerepe, a fejlődő telekommunikáció, az ország jó imázsa, Magyarország rendszerváltást megelőző gazdasági kapcsolatai, a jó infrastruktúra és közlekedés megléte, a pénzügyi szolgáltatásokra jellemző magas színvonal, a külföldi befektetők részére nyújtott befektetési kedvezmények, a szervezett érdekvédelem lehetősége a multinacionális vállalatok számára, illetve a háttérparral történő fokozódó kapcsolattartás lehetősége a kereskedelmi és iparkamarák jóvoltából. A Budapest mellett szóló érvek közül kiemelendő, hogy itt nagy fogyasztói kereslet koncentrálódik.³² Az előzőekben felsorolt előnyöknek és a privatizációnak köszönhetően a magyar kivitel többségét az itt működő külföldi tulajdonú vállalatok állítják elő.³³

Az ország előnyei mellett azonban meg kell említeni azon tényezőket is, amelyek negatívumként tűnhetnek fel a külföldi tőkebefektetők szemében. Ezek egy része pénzügyi területeket érint. A magyar forint elveszítette értékét a gazdasági válság hatásának következményeként. Az ország viszonylag alacsony szintű devizatartalékkal rendelkezik,

²⁹ <http://www.globaltrade.net/international-trade-import-exports/m/c/Hungary.html>

³⁰ Finnish Business in Hungary 2011, 33. p.; <http://fita.org/countries/hungary.html> (Hungary: Investing)

³¹ <http://fita.org/countries/hungary.html> (Hungary: Investing)

³² Majoros 1999, 207–209. p.

³³ Finnish Business in Hungary 2011, 33. p.

ezért a pénzügyi szükségletek finanszírozása részben az illékony tőkétől (volatile capital) függ. Mind a bankokat mind pedig a magyar lakosságot hátrányosan érintette a gazdasági válság, mivel a magyar hitelfelvevők csak nehezen tudják visszafizetni a válság előtt felvett devizahiteleket a megnövekedett infláció miatt. Emellett a bankokat hátrányosan érintették a spekulatív befektetések és az adósság-visszavásárlások is. Az elmondottakon kívül a gazdaság egy másik szereplője, az állam is gazdasági, illetve pénzügyi nehézségekkel küzd a magas államadósság és a továbbra is romló államháztartás helyzete miatt. Emellett Magyarország külföldi számlái tartósan és nagymértékben kiegyensúlyozatlanok. Az ország pénzügyi nehézségein kívül a leendő külföldi befektetőknek számolniuk kell még a magyar EU-tagságból származó következményekkel is, mivel hazánk gazdasági nyitottságát befolyásolja még a legfőbb kereskedelmi partnereinek gazdasági helyzete, amelyek szintén EU-tagországok.³⁴ A magyar gazdasági- és jogi környezetből eredő hiányosságok szintén hátrányt jelentenek az ország számára. Ezek közé tartozik a lassú igazságszolgáltatás, a kiterjedt bürokrácia, a magas társadalombiztosítási kötelezettség, a jogszabályi hiányosságok, a gyenge háttérpiac és a multinacionális vállalatok termékeivel szembeni fogyasztóvédelem.³⁵ Az üzleti nyelv Magyarországon az angol, bár kisebb vállalatoknál vagy az állami vállalatok esetében előfordul, hogy a tárgyalások alkalmával célszerű a tolmácsot alkalmazni. Az angol után a második leggyakrabban beszélt idegen nyelv a német.³⁶

Magyarországon 2010-re 10,8%-ra becsülték a munkanélküliségi rátát.³⁷ 2012 második negyedévében 10,9%-os volt a munkanélküliségi ráta. Ez az érték hasonló a 2011-es adatokhoz, azonban elemzők szerint az egész évet figyelembe véve a 2012-es év munkanélküliségi rátája 11% feletti értéket fog jelenteni.³⁸ Ez különösen fontos információ a külföldi befektetők számára, mivel sem a túl magas, sem a túlzottan alacsony munkanélküliségi ráta nem kedvező számukra. Az utóbbi esetben már csökken a célország gazdasági és társadalmi stabilitása, amely mint az már a korábban leírtakból kiderült fontos a külföldi működőtőke-befektetők számára. Abban az esetben azonban, ha egy országban még elfogadható szinten van a munkanélküliség mértéke, akkor az kedvező a befektetni szándékozók számára, mert így könnyebben találnak relatíve olcsó és jó

³⁴ <http://fita.org/countries/hungary.html> (Hungary: Investing)

³⁵ Majoros 1999, 209. p.

³⁶ <http://fita.org/countries/hungary.html> (Hungary: Introduction)

³⁷ <http://www.globaltrade.net/international-trade-import-exports/m/c/Hungary.html>

³⁸ http://hvg.hu/karrier/20120731_munkanelkuliseg_elemzok

munkaerőt.³⁹ Itt említendő meg, hogy az egyik finn cikk értelmében 2004-es adatok alapján az akkor újonnan EU- tagállammá váló kelet-európai országok közül Szlovákia után hazánk rendelkezett a második legmagasabb fajlagos munkaerőköltséggel. Megjegyzendő azonban, hogy a többi országhoz viszonyítva ez az érték nem volt számottevő és a németországi viszonyokkal összehasonlítva még mindig csak az egyötödét tette ki az ottani fajlagos munkaerőköltségeknek.⁴⁰

Mint azt már korábban leírtam, a külföldi működő tőke befektetők szempontjából, a célország kiválasztásához fontos motiváló tényezőket jelentősen befolyásolja az adott vállalat közvetlen működőtőke-befektetéssel megvalósítani kívánt célja. Ezen célok irányulhatnak a költségsökkentésre, a hatékonyságnövelésre, a piacszerzésre, illetve a versenytársakkal szembeni stratégiai befektetésből származó hosszú távú gazdasági előnyök és szempontok elérésére.⁴¹

Azonban a gazdaság ágazatainak fontossági arányeltolódásában megfigyelhető változáshoz hasonlóan a fogadó országokra jellemző adottságok fontosságát tekintve is végbementek bizonyos változások. Általánosságban elmondható, hogy míg korábban a bérköltségelőny jelentős motiváló tényezőnek számított, addig napjainkban a külföldi működő tőke hazai gazdaságba történő bevonása érdekében nagyon fontos a liberális gazdaság- és külgazdaság-politika kialakítása, illetve fenntartása. Emellett különösen fontos motiváló tényező a külföldi vállalatok szemében a meglévő piac nagysága.⁴² Legfontosabb motiváló tényezőként szerepel egy beruházni kívánó vállalat szemszögéből a célország politikai-, gazdasági- és társadalmi stabilitása. Emellett nagyon fontos még a fogadó országban a lehetséges piacbővítés nagysága és a gazdasági növekedés, az ország hitelképessége, gazdasági helyzete, technikai- és technológiai színvonala, a kutatásra és fejlesztésre fordítható kapacitások nagysága, a vezetési kultúra, a munkaerő magatartása és képzettsége, az üzleti infrastruktúra, valamint a költségelőnyök, amelyek az alacsony termelési költségekből és bérszínvonalból tevődnek össze. Ezek mellett fontosak még a vállalat stratégiai szempontjai, a célország jogi szabályozásai, a külföldi befektetők részére adott kedvezmények.⁴³

³⁹ Horváth 1993, 18.p.

⁴⁰ <http://www.kauppalitiiikka.fi/public/default.aspx?contentid=155306&nodeid=41396&contentlan=1&culture=fi-FI>

⁴¹ Majoros 1999, 205. p.

⁴² Majoros 1999, 192. p.

⁴³ Majoros 1999, 194. p.

A külföldi tőkebefektetők számára fontos, hogy a célország stabil jogi keretekkel rendelkezzen, a szabályozás korrektsége, az átlátható piac, a gazdaságpolitika állandó jellege, a „kedvező beruházási klíma” és a kismértékű bürokrácia, a nem emelkedő adóterhek, valamint a „munkaadó és munkavállaló megállapodásán nyugvó munkaidő”.⁴⁴ Mint az már a fentebb leírtakból kiderült, Magyarország számára előnyt jelent, hogy az itt felsorolt tényezők közül többel is rendelkezik. Pénzügy tekintetben fontos, hogy a fogadó ország valutája nemzetközi viszonylatban is relatíve stabilnak számítsa.⁴⁵

Egy külföldi vállalat abban az esetben dönt a külföldi működőtőke-befektetés mellett, ha a célországban a hazainál magasabb profit elérésére nyílik lehetősége. Ennek érdekében az ország kockázatokat is érdemes figyelembe vennie befektetőknek.⁴⁶

A magyarországi éves GDP növekedés 2007-ben 0,1%, 2008-ban 0,9% volt, majd a gazdasági válság hatására 2009-ben már 6,8%-os visszaesés volt megfigyelhető. Ezt követően a magyar gazdaság ismét növekedni kezdett, 2010-ben a GDP éves növekedése 1,3%, míg 2011-ben már 1,7% volt.⁴⁷

3.3. Finnország és Magyarország kapcsolata

Bár Finnország és Magyarország földrajzilag távol fekszenek egymástól, mégis jól ápolt kapcsolatokkal rendelkeznek. A két ország közti kapcsolatban jelentős szerepet játszik a finn–magyar nyelvrokonság. A baráti és kulturális kapcsolatok mellett azonban az üzleti élet területén is megfigyelhető a két ország közti együttműködés. Ennek szorosabbá válásához hozzájárult még a két ország Európai Unió tagsága. Finnország 1995-ben, míg Magyarország 2004-ben csatlakozott az EU-hoz, s ezáltal létrejöhetett a két ország Európai Unión belüli partneri kapcsolata is.⁴⁸ A két ország hazánk EU-s csatlakozását követően igyekezett segíteni és támogatni egymást, köszönhetően a régi kapcsolatoknak, illetve a hasonlóságoknak, amelyek az Európai Unión belül mind Finnországra mind pedig Magyarországra jellemzőek voltak. Mindkét ország az EU keleti határán helyezkedik el, s 2004-ben még az 1995-ben EU-tagállammá váló Finnország is új

⁴⁴ Majoros 1999, 195. p.

⁴⁵ Horváth 1993, 15. p.

⁴⁶ Horváth 1993, 37. p.

⁴⁷ <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

⁴⁸ Finnish Business in Hungary 2011, 7. p.

tagállamnak számított az EU-ban. Az előbb felsoroltakból, valamint az országok kis ország létéből következik, hogy mindkét országnak hasonlóak voltak az érdekei az Európai Unióban, s ezen érdekek megvédése mindkét tagállam számára fontos.⁴⁹ Megállapítható tehát, hogy Finnország és Magyarország fent említett hasonlóságai mellett a két ország európai uniós politikájának alapjára is jellemző a hasonlóság. Ez abból következik, hogy az „uniós tagságot egyik ország sem pusztán eszközként értelmezi a nemzeti és társadalmi célok elérésében, hanem értékválasztásként melynek révén mindkét ország kifejezi az európai közösséghez tartozását”.⁵⁰ A hasonló EU-s politikát jól bizonyítják Magyarország 2007-re vonatkozó Európa-politika stratégiája, illetve az az EU-s jelentés, amelyet 2009-ben készített el a finn kormány. Egyezőséget jelentenek a következők: biztosítani a versenyképességet, erősebbé tenni az európai együttműködést és növelni az átláthatóságot. Magyarország és Finnország egyaránt együttműködik az EU-ban felvetődő Nyugat-Balkánt érintő kérdésekben, az EU-ra vonatkozó jogi és belbiztonsági kérdésekben, illetve szoros együttműködés figyelhető meg például az EU Oroszország politikájával és szomszédságpolitikájával kapcsolatban is. Ezzel szemben a két ország politikusainak eltérő véleménye van az unió mezőgazdaságra vonatkozó politikájával kapcsolatban.⁵¹

Megemlíteném, hogy Magyarország 2004-es EU csatlakozását követően nemcsak az Európai Unión belüli kapcsolatok voltak a jelentősek, hanem tovább erősödtek a politika és a gazdaság területén meglévő kapcsolatok is, illetve hangsúlyt fektettek ezen kapcsolatok fenntartására. Ennek bizonyítéka, hogy ugyanebben az évben, tehát 2004-ben Matti Vanhanen, Finnország akkori hivatalban lévő miniszterelnöke is járt hazánkban. Ezen januári látogatást követően még hét finn miniszter érkezett Magyarországra. 2003 és 2004 között tíz miniszter járt hazánkban Matti Vanhanen kormányából.⁵² Hazánk 2004-es EU-s csatlakozása lehetőséget teremt, hogy a két, immár EU-tagállam vállalatai az eddigiektől szélesebb körben is együttműködjenek. Ez szorosan érinti a Magyarországra irányuló finn befektetéseket is, mivel ezután a vállalatoknak az eddigiektől eltérően nemcsak a külkereskedelem, hanem a befektetések területén is lehetőségük nyílik arra, hogy különböző megállapodásokat kössenek. A Magyarországra irányuló FDI szempontjából mindenképpen előnyökkel jár az ország EU-tagsága, mivel ezáltal hosszú

⁴⁹ Kujasalo 2009, 67. p.

⁵⁰ Vilén 2010, 210. p.

⁵¹ Vilén 2010, 211. p.

⁵² Kujasalo 2009, 67. p.

távon nő hazánk gazdasági környezetének stabilitása és kiszámíthatósága⁵³, s ez a két kritérium különösen fontos a külföldi befektetők szemében egy-egy célország kiválasztásának figyelembevételkor.

Mint arra már korábban is utaltam Finnország és Magyarország közötti gazdasági kapcsolatok gyors fejlődésnek indultak a Magyarországon végbement rendszerváltást követően.⁵⁴ A két ország közti gazdasági együttműködés, illetve a gazdasági kapcsolatok további fejlődése vált megfigyelhetővé Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozását követően. A következőkben közlök néhány fontosabb adatot Jari Vilén 2010-es írása alapján, fontos azonban megemlíteni, hogy az azóta eltelt időszakban történtek változások, például az Elcoteq pécsi gyárának bezárása, amelyek módosíthatnak egyes itt leírt adatokat.

Mielőtt részletesebben rátérek a magyarországi finn FDI elemzésére röviden bemutatom a két ország közti kereskedelmi tevékenységet. A finn–magyar teljes kereskedelmi mérleg összesen 700–800 millió eurót tesz ki. A 2000-es évek elején folyamatos növekedést mutatott a Finnország és Magyarország közti kereskedelem, ezt követően pedig stabilizálódás volt megfigyelhető.⁵⁵ Miután Magyarország 1974-ben aláírta az ipari szabadkereskedelmi megállapodást intenzívebbé váltak a hazánk és az akkor még EFTA-hoz tartozó Finnország közötti kereskedelmi kapcsolatok.⁵⁶ 1993. március 29-én került sor a magyar–EFTA szabadkereskedelmi megállapodás multilaterális részének aláírására. Ez, valamint az agrárkereskedelmi bilaterális megállapodás 1994. március 1-jén hatályba lépett Finnország és Magyarország között.⁵⁷

A korábbiaktól eltérő módon 2003-ban megváltozott a két ország közti külkereskedelmi mérleg egyenlege. Eddig a magyar import értéke volt a magasabb, 2003-ban viszont a finn import összege meghaladta a magyar importét, s ez a tendencia, mint azt a következő adatok is jól mutatják a későbbiekben is megmaradt.⁵⁸ A Finpro 2008-as jelentése alapján az addigiakhoz képest növekedés volt megfigyelhető a két ország közti kereskedelmi forgalomban. 2007-ben Magyarország Finnországba irányuló exportjának az értéke 387 millió euró volt, ugyanebben az évben Finnország 355,5 millió euró értékben exportált Magyarországra. A 2007-es kereskedelmi mérleg ennek megfelelően 31,5 millió

⁵³ <http://hvg.hu/gazdasag/000000000055DB7C>

⁵⁴ Finnish Business in Hungary 2011, 7. p.

⁵⁵ Virén 2010, 213. p.

⁵⁶ Majoros 1999, 111. p.

⁵⁷ Majoros 1999, 112–113. p.

⁵⁸ <http://hvg.hu/gazdasag/000000000055DB7C>

eurós deficittel zárt.⁵⁹ Hasonlóan a 2007-es évhez, 2008-ban is passzív volt a kereskedelmi mérleg finn részről, ekkor 33 millió euró negatívumot mutatott a mérleg, ami enyhe növekedést jelent a 2007-es adatokhoz képest. Ennek oka az akkor még két nagy Magyarországon tevékenykedő finn cég, azaz a Nokia és az Elcoteq termékeinek hazánkba Finnországra irányuló nagymértékű kivitele volt. Ennek kapcsán érdemes megjegyezni, hogy a Magyarországról Finnországra irányuló export 70%-ban telekommunikációs készülékekből áll. Fordított irányba, tehát Finnországról hazánkba körülbelül 350 cég exportál.⁶⁰ 2009-ben a finn kivitel összege 246,8 millió eurót tett ki, a finn behozatal értéke pedig 284,6 millió euró volt. Ennek következtében 2009-es év finn–magyar kereskedelmi mérlegében 37,9 millió eurós összeget kitevő finn negatívum volt megfigyelhető.⁶¹ Finnország teljes külkereskedelmi forgalmának csupán alig 1%-át teszi ki a Magyarországra irányuló kivitel.⁶²

A két ország közti kereskedelemben résztvevő legfontosabb termékcsoportok 2009-ben a következő arányban oszlottak meg. A Magyarországra irányuló finn kivitel a következőképpen alakult: gépek, készülékek és szállítóeszközök (39,8%), elkészített termékek (36,5%), késztermékek (11,8%), vegyi anyagok és termékek (9,4%), nyersanyagok, fűtőanyagok (1,8%), élelmiszerek és italok (0,6%).⁶³ Ugyanezen év finn importját tekintve szembetűnő, hogy Magyarországról Finnországra kiugróan magas értéket képviselt a gépek, készülékek és szállítóeszközök mennyisége (75,8%). Magyarország Finnországra történő exportjának 4,4%-át adták az élelmiszerek és az italok, a nyersanyagok és fűtőanyagok aránya viszont csak 0,4%-ot tett ki.⁶⁴ Ebben az évben Finnországból Magyarországra legnagyobb mennyiségben a papír, karton és az ezekből készült termékek érkeztek, fordított irányban pedig a telefon, a rádió, a televízió és az ezekhez hasonló termékek Finnországra történő kivitele volt a legjelentősebb. Az előbb említett értéke 60,5 millió euró volt, az utóbbi pedig 125,9 millió euró értéket tett ki.⁶⁵

⁵⁹ <http://www.finland.hu/public/default.aspx?contentid=106256&nodeid=39330&contentlan=28&culture=hu-HU>

⁶⁰ Vilén 2010, 213. p.

⁶¹ Vilén 2010, 6. p.

⁶² Vähäkangas 2010, 191. p.

⁶³ Vilén 2010, 14. p.

⁶⁴ Vilén 2010, 15. p.

⁶⁵ Vilén 2010, 15. p.

Magyarországon a finn cégek befektetése egymilliárd eurós összeget tesz ki.⁶⁶ A külföldre irányuló finn közvetlen befektetések euróban kifejezett összegét figyelembe véve Magyarország a harmadik helyen állt a célországok között Svédország és Oroszország után.⁶⁷ 2010-ig körülbelül 20 finn gyártóüzem működik hazánkban, melyek közül talán a Nokia számít a legismertebbnek. Emellett mintegy kétszázra tehető azon magyarországi vállalkozások száma, amelyekben jelen van a finn tőke is. A hazánkban tevékenykedő finn vállalatok a foglalkoztatás szempontjából is jelentős szerepet töltenek be a magyar gazdaságban, mivel az általuk foglalkoztatottak száma átlagosan húszezer főre tehető.⁶⁸ Itt jegyzendő meg azonban, hogy ez a létszám a Jari Vilén 2010-ben megjelent tanulmányának megírása óta bekövetkezett események, például a pécsi Elcoteq, a tatai Helkama-Forste bezárása, illetve az egyes finn vállalatoknál történt létszámleépítések következtében csökkent.⁶⁹ Kari Vähäkangas szintén 2010-ben megjelent írása alapján Magyarországot a finnek a célországok közül becslések szerint a tizedik hely környékére sorolták az alkalmazottak létszámát alapul véve.⁷⁰ A hazánkban működő finn vállalatok nagy szerepet játszanak a Magyarországon Finnországról kialakult országimázs létrejöttében.⁷¹

A Magyarországra érkező finn működőtőke-befektetések általános jellemzőjeként elmondható, hogy ezek nem csak Budapesten, hanem más régiókban is megtalálhatóak. Emellett a dolgozatban bemutatott cégek tevékenységéből is kitűnik, hogy azok tevékenységi köre a gazdaság különböző szektoraiba tartozik, s ezt az alábbiakban olvasható céglista is alátámasztja. A következőkben felsorolom tehát a hazánkban működő finn vállalatokat, azok tevékenységi körével együtt. A Budapesten székelő finn cégek közé tartoznak az alábbiak: Nokia Siemens Networks Magyarország Kft. (híradástechnika), Sanoma Media Budapest Zrt. (média), Irodabútor Martela Kft., Finnair Budapesti Képviselő (légi személyszállítás). A vidéki vállalatok közül kiemelendő a Lindström Kft. (textilipari szolgáltatások), amely Budapesten kívül Székesfehérváron és Törökszentmiklóson is rendelkezik szolgáltatási központokkal, illetve a vecsési székhelyű Finnrelax Szauna és Szabadidő Kft, amelynek kereskedelmi központja Budapesten található. A vidéki városokban folytatnak tevékenységet az alábbi cégek: Nokia Komárom

⁶⁶ Vilén 2010, 213. p.

⁶⁷ Vähäkangas 2010, 191. p.

⁶⁸ Vilén 2010, 213. p.

⁶⁹ Vilén 2010, 214. p.

⁷⁰ Vähäkangas 2010, 191. p.

⁷¹ Vilén 2010, 214. p.

Kft., a biatorbágyi Ruukki Hungary Kft., a jászberényi Ruukki Tisza Zrt., a komáromi Stora Enso Packaging Kft., a kecskeméti Mecanova Fémlemezgyártó Kft., valamint a biatorbágyi Scanfil-Magyarország Ipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Itt említendő meg az Elcoteq pécsi gyára, amely 2011 végén bezárt, valamint a szintén 2011-ben bezáró tatai Helkama Forste Kft.

Több finn cég esetében is megemlíthető, hogy esetükben Magyarországra annak földrajzi elhelyezkedése, s az ebből is következő logisztikai helyzete miatt esett a választásuk. Másik pozitív tényezőként említik még a jól képzett helyi munkaerőt, amely főként a természettudományok és a műszaki területen érintett vállalatok szempontjából fontos tényező.

Mint minden más esetben, az éremnek itt is két oldala van. Pozitívumként említendő, hogy Magyarországon, mivel EU-tagállam a törvényhozást összhangba kell hozni az Európai Unióval. Különbséget jelentenek azonban a közigazgatás és az üzleti élet területén jelen lévő magatartási kódexek, valamint a magyar hagyományok. Ellentétben Finnországgal hazánkban még mindig fontosak a személyes kapcsolatok és az ügyeket még nem lehet a finnországihoz hasonló arányban telefonon vagy e-mailben elintézni, hanem szükséges a sorban állás és a postai szolgálatok igénybevétele is.⁷²

A finn vállalatok Magyarországra irányuló közvetlen tőkebefektetését több intézet, illetve képviselő is segíti. Ezek közé tartozik például a budapesti Finn Nagykövetség, a Finpro, a Finnagora, a magyarországi finn vállalatok céhe (Hungarian–Finnish Trade–Guild), valamint magyar oldalról a Nemzeti Külgazdasági Hivatal (HITA). Magyarország finnországbeli TÉT attaséi tevékenysége jelenleg szünetel,⁷³ azonban a korábbi jelentések és beszámolók fontos információt szolgáltatnak hazánknak a finnországi helyzetről.

⁷² Finnish Business in Hungary 2011, 11. p.

⁷³ <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenysegi/tet-attasek-bemutatas/tet-attasek-bemutatas>

4. A KÜLFÖLDI TŐKE MAGYARORSZÁGON, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A FINN TŐKÉRE

4.1. Az FDI Magyarországon

A fejezet elején érdemes tisztázni mit is jelent valójában a közvetlen, azaz direkt- vagy működő tőkeberuházás. Az IMF értelmezésében az olyan befektetések számítanak közvetlen tőkeberuházásnak, amelyek „célja tartós érdekelttség szerzése és döntéshozatali hatalom gyakorlása egy másik ország valamely vállalatában vagy gazdasági egységében”.⁷⁴ Ezzel szemben a nemzetközi pénzpiaci kölcsönök és hitelek általi finanszírozás már nem minősül közvetlen tőkeberuházásnak.⁷⁵ Dunning modellje szerint a befektető a külföldi telephely kiválasztása előtt három szempontot vesz figyelembe a végleges döntés előtt: számba veszi több telephely mikrogazdasági és makrogazdasági előnyeit, a versenytársakkal szembeni tulajdonosi előnyöket, illetve az előnyök „internalizálására” törekszenek.⁷⁶

A magyarországi rendszerváltást követően hazánkban is elindult a világgazdaságban ekkor már jellemző liberalizációs folyamat, melynek következtében lehetővé vált az áruk és a tőke szabad áramlása. Ennek hatására 1990-től kezdve Magyarországon is megnövekedett az ország gazdaságának külföldről történő befolyásolása, nagyobb szerephez jutott a transznacionális vállalatok magyar gazdaságot is érintő stratégiája, illetve megnövekedett a globalizáció és az FDI gazdaságot formáló szerepe.⁷⁷ A közép-kelet-európai országok közül 1999-ig Magyarországra áramlott a legtöbb egy főre jutó külföldi működő tőke. Összesen 19,276 milliárd dollár értékű működő tőke érkezett hazánkba, amely magában foglalta a tulajdonosi hiteleket és a tárgyi apportot, viszont az újra befektetett profitot nem. Ebben a tekintetben Magyarországot a régió országai közül csak Lengyelország előzte meg. Ezek legnagyobb része a privatizációból származott 1997-ig, azt követően pedig megnövekedett a pótlólagos beruházások és a zöldmezős beruházások száma.⁷⁸ 2003 végére a Magyarországra áramlott külföldi működőtőke-állomány értéke 42,9 milliárd dollár volt.⁷⁹ Egy 2004-es finn cikk szerint az akkori magyar

⁷⁴ Inotai 1989, 6. p.

⁷⁵ Inotai 1989, 6. p.

⁷⁶ Inotai 1989, 13–14. p.

⁷⁷ Antalóczy – Sass 2005, 494. p.

⁷⁸ Antalóczy – Sass 2000, 486. p.

⁷⁹ Antalóczy – Sass 2005, 494. p.

kormány gazdaságpolitikájában jelentős szerepet tulajdonított a közvetlen külföldi befektetéseknek, illetve a külföldi országokkal folytatott kereskedelemnek. A kivitelnek azért is van nagy szerepe a magyar gazdaságban, mivel hazánk nyitott gazdaság volta miatt ez nagymértékben hat az ország fejlődésére.⁸⁰

A közép- és kelet-európai országok közül Magyarországon található az egyik legnagyobb egy főre jutó közvetlen külföldi tőkebefektetés, azaz FDI állomány. A 2008-as világgazdasági válság hatására a 2008 és 2009 közötti időszakban jelentős mértékű csökkenés volt megfigyelhető a magyarországi FDI tekintetében, majd 2010-ben körülbelül 2,3 milliárd USA dollár értékű FDI áramlott hazánkba. 2011-re ismételten visszaesést jósoltak, s eszerint 1,2 milliárd USA dollár értékű közvetlen külföldi befektetés érkezik Magyarországra.⁸¹

Magyarországon egyaránt jelen vannak az FDI-t elősegítő, illetve korlátozó tényezők. Mivel az akkori magyar kormány számára fontos volt a Magyarországra irányuló FDI elősegítése és mértékének növelése, ezért 1993-ban létrejött a Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Kht. (ITDH). Az ITDH feladatai között szerepelt például a hazánkba jelentős beruházásokat végrehajtani szándékozó vállalatok számára történő segítségnyújtás. Az ITDH úgynevezett „one-stop-shop” szolgáltatása a potenciális nagybefektetők részére jött létre, s feladatai közé tartozik a multinacionális vállalatok Magyarországra vonzása, illetve a versenyképes környezet fenntartása.⁸² Az ITDH szerepét 2011-től a Nemzeti Külgazdasági Hivatal (HITA) vette át.

Mint a korábban ismertetett adatokból már kiderült a 2008-ban kezdődő világgazdasági válság a Magyarországra érkező FDI mértékét is negatívan érintette. Ezért is volt különösen fontos, hogy a magyar kormány olyan különböző intézkedéseket hozzon, amelyek hozzásegítenek az ország külföldi befektetők szemébe vonzerejének megtartásához. Javították a közigazgatási viszonyokat, s egyúttal csökkentették a formák mértékét. A bankok hitelnyújtási nehézségeit ellensúlyozandó különleges kölcsönöket és garanciaprogramokat dolgoztak ki. Pénzügyi tekintetben az árfolyamnak köszönhetően Magyarország olcsóbbá vált, a teljesítmény azonban megmaradt a válság előtti szinten. Ez a tény hozzájárult ahhoz, hogy számos nemzetközi nagyvállalat Magyarországon hagyja korábbi beruházásait, valamint például call center vagy számviteli

⁸⁰ <http://www.kauppalitika.fi/public/default.aspx?contentid=155306&nodeid=41396&contentlan=1&culture=fi-FI>

⁸¹ <http://fita.org/countries/hungary.html> (Hungary: Investing)

⁸² <http://fita.org/countries/hungary.html> (Hungary: Investing)

központját is Magyarországra szervezze ki.⁸³ Magyarország exportorientált húzóágazatai közé tartozik az autóipar mellett a számítástechnikai és elektronikai termelés is.⁸⁴ Ezen területen tevékenykedik például a Nokia is.

Magyarországon törvények által is garantálva van a vállalatalapítás szabadsága. A részesedésszerzéssel kapcsolatos intézkedések közül kiemelendők az alábbiak. A külföldi befektetések tekintetében a meghatározott stratégiai gazdaságokat kivéve, a vállalatok akár 100%-os külföldi tulajdonnal is rendelkezhetnek. A biztosítótársaságokba és pénzügyi intézményekbe történő külföldi befektetések alkalmával nem szükséges az előzetes engedélyek beszerzése, azonban a magyar kormányt hivatalosan is értesíteni kell ezen befektetésekről. Magyarországon a külföldi befektetések a következő arányban vannak jelen a gazdaság egyes ágazataiban: a távközlésben 90%, a gyártás területén 2/3 arányban, az energiaszektorban pedig 60%-ban.⁸⁵

4.2. A magyarországi finn tőkebefektetések alakulása

1994-ben a kelet-európai térség országaiba irányuló, a többi régióhoz képest csekélynek mondható finn közvetlen működőtőke-befektetésekből a legnagyobb arányban részesülő Észtország és Oroszország után Lettország, Litvánia és Lengyelország mellett Magyarország is jelentős mértékben részesedett.⁸⁶ Ha azonban a lakosságszámot is figyelembe vesszük, akkor 700 USD/fővel Magyarország az elsők között szerepel az átmeneti gazdaságok sorában 1994-es adatok szerint.⁸⁷ 2009-ben 93 millió eurót tett ki a Magyarországra irányuló finn közvetlen befektetések összege.⁸⁸ Egy 2011-ben megjelent kiadvány szerint a Finnország és Magyarország közötti éves kereskedelem átlagosan körülbelül 800 millió eurót tett ki. Ennél is nagyobb értéket tesz ki a Finnországból hazánkba irányuló befektetések összege, amely ugyanezen kiadványban szereplő adatok alapján 1 milliárd eurónál is nagyobb összeget jelentett. Ugyanezen év adatai szerint 170 finn cég működött hazánkban, s a számuk évről-évre növekszik. Ezen tőkebefektetések jelentőségéhez hozzájárul még a Magyarországra települt vállalatok által létrehozott

⁸³ <http://fita.org/countries/hungary.html> (Hungary: Investing)

⁸⁴ Antalóczy – Sass 2000, 494. p.

⁸⁵ <http://fita.org/countries/hungary.html> (Hungary: Investing)

⁸⁶ Laurila – Hirvensalo 1996, 6. p.

⁸⁷ Laurila – Hirvensalo 1996, 9. p.

⁸⁸ Wilén 2010, 6. p.

munkahelyek száma, mivel 2010-ben ezen cégeknél megközelítőleg 20 000 munkavállaló dolgozott.⁸⁹

1. táblázat

A nem rezidensek magyarországi közvetlen tőkebefektetéseinek megoszlása évek szerint Finnország esetében
(SCV vállalatok nélkül)

Millió euro

Év	Részvény és egyéb részesedés			Újrabefektetett jövedelem	Részvény, egyéb részesedés és újrabefektetett jövedelem	Egyéb tőkemozgások			Nem rezidensek közvetlen tőkebefektetése Magyarországon összesen
	Tőkebefektetés	Tőke kivonás	Egyenleg			Tartozás, egyenleg	Követelés, egyenleg	Nettó tartozás	
	(1)	(2)	(3)=(1)-(2)	(4)	(5)=(3)+(4)	(6)	(7)	(8)=(6)-(7)	(9)=(5)+(8)
2001	2,8	0,1	2,7	129,7	132,4	- 3,4	-	- 3,4	129,0
2002	0,4	-	0,4	112,4	112,8	- 14,7	6,0	- 20,7	92,1
2003	4,1	0,0	4,1	163,7	167,9	- 3,9	1,1	- 5,1	162,8
2004	17,6	0,5	17,2	152,6	169,8	1,5	0,0	1,5	171,2
2005	6,3	0,2	6,1	221,4	227,5	22,6	- 19,8	42,4	269,9
2006	7,9	0,6	7,3	- 494,9	- 487,6	5,3	- 1,5	6,8	- 480,9
2007	8,4	0,1	8,3	86,0	94,4	- 7,9	3,3	- 11,2	83,1
2008	26,6	1,3	25,3	220,0	245,3	- 80,7	- 41,5	- 39,2	206,2
2009	18,7	4,9	13,8	140,3	154,1	54,1	- 98,6	152,6	306,7
2010	5,3	0,9	4,3	108,5	112,8	- 82,3	- 55,1	- 27,3	85,6
2011	9,4	695,8	- 686,4	- 49,4	- 735,8	2,0	- 10,9	12,9	- 722,9

Forrás: MNB

1. táblázat: A nem rezidensek magyarországi közvetlen tőkebefektetéseinek megoszlása évek szerint Finnország esetében (SCV vállalatok nélkül)

Forrás: MNB. Közvetlen tőkebefektetések. Magyar Nemzeti Bank. (Éves adatok, működőtőke kiadvány táblázatai speciális célú vállalatok nélkül euróban. Közvetlen tőkebefektetések, táblázatok euróban).

http://www.mnb.hu/Statisztika/statistikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/vii-kulkereskedelem/mnbhu_kozetlen_tokebef Letöltés időpontja: 2012. 10. 25.

A fenti táblázat adataiból látható a nem rezidensek tekintetében Finnországról Magyarországra irányuló közvetlen külföldi tőkebefektetések értéke a speciális célú vállalatok (SCV vállalatok) nélkül a 2001 és 2011 közötti időszakban. A magyarországi összes tőkebefektetés értéke Finnország tekintetében 2001 és 2002 között csökkent, majd ezt követően 2005-ig folyamatosan növekedett. Ezután 2007-ig ismét folyamatos visszaesés volt megfigyelhető, majd 2007-től kezdődően ismét jelentős mértékben emelkedett a befektetett tőke értéke. 2009-ben ez az összeg már elérte a 306,7 millió eurós

⁸⁹ Finnish Business in Hungary 2011, 7. p.

értéket. 2010-re ismét csökkenés következett be, majd 2011-ben a részvények és egyéb részesedések értéke 5,3 millió euróról 9,4 millió euróra emelkedett, azonban a tőkekivonások és egyéb tőkemozgások hatásaként összességében ismételten egy jelentős mértékű csökkenés következett be a Finnországról Magyarországra irányuló közvetlen tőkebefektetések tekintetében.

Egy 2010-es országjelentés szerint a finn vállalatok számára jó lehetőséget rejtenek magukban Magyarországon a gazdaság alábbi területei: biotechnológia, utazás, gyógyszeripar, logisztikai szolgáltatások, pénzügyi szolgáltatások, energia- és környezeti technológia, autóipari alvállalkozás, gépészet, kommunikáció és szoftverfejlesztés, valamint építőipar.⁹⁰ Ezen területek némelyikén már jelenleg is folytatnak tevékenységet hazánkban finn vállalatok, úgymint a Nokia Siemens Network a szoftverfejlesztés, a Ruukki pedig az építőipar területén.

4.3. Finn cégek Magyarországon

Dolgozatom ezen fejezetében röviden bemutatok néhány jelentősebb Magyarországon működő finn céget.

A hazánkban tevékenységet folytató finn vállalatok bemutatását a Nokiával kezdem. A Nokia leendő közép-európai gyáranak helyszínéül 1998-ban Komáromot választotta. A város megfelelt az összes fontos kritériumnak, amelyet a vállalat az új helyszínnel szemben támasztott. A Nokia számára különösen fontos volt az új terület logisztikai elhelyezkedése, mivel célkitűzéseik között szerepelt, hogy mind az európai mind pedig az egyre jelentősebbé váló eurázsiai és közép-keleti területeket el tudják látni termékeikkel. Ezt támasztja alá, hogy a Nokia Komárom a Nokia globális ellátási láncának egyik tagja. Emellett fontos tényezőként szerepelt még a képzett személyzet és a régió erős ipari háttere.⁹¹ Az 1998-as döntést követően 1999-ben kezdődött el a komáromi egység építése egy zöldmezős beruházás keretében, amelynek értéke százmillió forint volt. A gyárban már 2000 januárjában megkezdődött a termelés, 2003-ban egy 500 fős létszámbővítésnek köszönhetően 2500 főre emelkedett a munkavállalók létszáma. A következő évben már a gyár területét is megnövelték, s ennek eredményeként ennek nagysága majdnem eléri az

⁹⁰ Wilén 2010, 8. p.

⁹¹ Finnish Business in Hungary 2011, 20–21. p.

ötvenezer négyzetmétert. Ezen 50 millió euró értékű befektetés keretében kétszeresére növekedett a gyár kapacitása és területe. 2007-ben ismét sor került egy telephelyet bővítő beruházásra, melynek értéke 10 millió eurót tett ki. Ugyanebben az évben a vállalatnál dolgozók száma már az 5300 főt is meghaladta. Érdekességképp megemlítendő, hogy 2009-ben legyártották az 500 milliomodik Magyarországon gyártott Nokia mobiltelefont.⁹² A vállalat 2011-ben körülbelül 8000 embert foglalkoztatott közvetlen vagy közvetett módon, s ezzel a komárom-esztergomi gazdasági terület vezető munkaadójává vált. A gyár számára fontos volt, hogy lépést tudjon tartani a mobiltelefonokkal szemben támasztott megváltozott igényeknek.⁹³ 2012-ben azonban a gazdasági változások következtében elküldtek 2300 dolgozót a vállalat komáromi egységéből.⁹⁴

A Nokia Siemens Networks K+F kutatóközpontját 1998-ban alapították meg a magyar fővárosban.⁹⁵ A laboratórium jelentőségét Magyarország számára jól bemutatja, hogy a technológia területén tanuló budapesti diákok részére kitűnő gyakorlati lehetőséget jelent az ide bekerülés. Ezt támasztja alá az is, hogy az NSN budapesti kutatóbázisa két magyarországi egyetemmel, az ELTE-vel és a BME-vel való együttműködését díjazván 2010-ben elnyerte az Év Befektetője címet az R&D együttműködés területén.⁹⁶ Ugyanebben az évben került sor a budapesti központ bővítésére is. A következő évben aláírtak egy megállapodást az NSN munkahelyteremtő programjáról, s ezáltal lehetővé vált 224 újabb felsőfokú munkahely megteremtése.⁹⁷ Az NSN úttörő volt Magyarországon az egyetemekkel való közös oktatási partnerség kialakításában. A világszerte használt MSS rendszer, azaz a Mobile Switching Server magyarországi innováció. Az NSN más, már korábban bemutatott finn cégekhez hasonlóan szintén nagy hangsúlyt fektet a kellemes munkakörülmények kialakítására, vállalat épületeiben található például finn szauna, de ezenkívül az alkalmazottak sporttevékenységét is támogatja a vállalat.⁹⁸ A Nokia budapesti vonatkozásával kapcsolatban megemlítendő még, hogy a vállalat egyik

⁹² <http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/nokia-leepites-sulyos-hatasok-lehetnek-a-regioban-368471>

⁹³ Finnish Business in Hungary 2011, 20–21. p.

⁹⁴ <http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/nokia-leepites-sulyos-hatasok-lehetnek-a-regioban-368471>

⁹⁵ <http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/nokia-leepites-sulyos-hatasok-lehetnek-a-regioban-368471>

⁹⁶ Finnish Business in Hungary 2011, 22–23. p.

⁹⁷ <http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/nokia-leepites-sulyos-hatasok-lehetnek-a-regioban-368471>

⁹⁸ Finnish Business in Hungary 2011, 22–23. p.

regionális pénzügyi centrumát 2005-ben a magyar fővárosban hozták létre. Ezt követően 2008-ban a Nokia új, délkelet-európai értékesítési egységének székhelyéül ugyancsak Budapestet választották.⁹⁹

A legnagyobb hazánkban működő finn vállalat 2011 végéig az Elcoteq volt. A cég pécsi gyárában körülbelül 3500 embert foglalkoztatott, s ezzel a számmal egész Baranya megyében a legnagyobb vállalatnak számított. Ebből a példából is jól látható tehát, hogy egy gyár bezárása milyen társadalmi problémákat okoz egy adott régióban. Még inkább kiemeli a vállalat hajdani jelentőségét az a tény, hogy a pécsi egység nemcsak Magyarországon, illetve Európában, hanem az egész világot tekintve is a finn vállalat legnagyobb üzleti egysége volt. A technológia és elektronika területén tevékenykedő vállalatot 1984-ben alapították a finnországi Lohjában, a pécsi Elcoteq Magyarország Elektronikai Kft.-t, amely Pécsen két gyárral is rendelkezett, 1998-ban alapították meg. Itt gyártották a vásárlóknak szánt elektronikai berendezéseket és termékeket.¹⁰⁰

Az Elcoteq a munkahelyteremtés mellett szponzorálási tevékenységet is folytatott, amely elősegítette az együttműködést a helyi lakossággal. A kultúra támogatása mellett megemlítendő még, hogy a vállalat szponzorálta a Magyar Kupát több alkalommal is megnyerő pécsi női kosárlabda válogatottat. Emellett a finnekre jellemző zöld vezetésnek köszönhetően csökkentették a hulladék mennyiségét is, ezzel is fejlesztve a gazdaságot.¹⁰¹

Az Elcoteq-kel ellentétben a 20 éve Magyarországon jelen lévő Finnrelax-nak sikerült átvészelnie a gazdasági válság okozta nehézségeket. A vállalat hazánkban a wellness területén vezetőnek számít, s céljuk a megelőző egészségmegőrzés. Risto Junttila a cég egyik alapítója szerint sikerükben jelentős szerepet játszik együttműködésük a Magyar Orvosok Szövetségével. Másrészt további versenyelőnyt biztosít számukra, hogy a vállalat másik alapító tagja osztrák származású, s ezáltal lehetővé vált a vállalat számára többek között a finn és osztrák know-how által nyújtott versenyelőnyök kihasználása. A vállalat finn alapítója szerint Magyarország földrajzilag fontos helyen helyezkedik el, s ez a kedvező földrajzi fekvés lehetővé teszi, hogy a későbbiekben a cég más közép- és kelet-európai ország irányába terjeszkedhessen.¹⁰² A Finnrelax sikerét jól mutatja az a tény, hogy hazánkba már 6000-nél is több olyan szauna található, amelynek megépítése a vállalat nevéhez köthető. Ezen szaunák nagy része olyan neves hotelekben és wellness

⁹⁹ <http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/nokia-leepites-sulyos-hatasok-lehetnek-a-regioban-368471>

¹⁰⁰ Finnish Business in Hungary 2011, 12. p.

¹⁰¹ Finnish Business in Hungary 2011, 13. p.

¹⁰² Finnish Business in Hungary 2011, 14–15. p.

központokban lelhető fel, mint például a Budapest szívében található Le Méridien luxusszálloda vagy a hévízi Thermal Hotel. Ezenkívül szaunáik megtalálhatóak még uszodákban, magán lakásokban, illetve más finn vállalatoknál, mint például a Nokia komáromi és budapesti egységeiben.¹⁰³

A Martela vállalat a Finnrelaxhoz hasonlóan szintén jelentős célkitűzésekkel érkezett Magyarországra, miszerint a „friss finn design” jótékony hatással van a munka világában és az ügyfelekkel való sikereket is elősegíti. A cég 2011-től vegyesvállalként működik a szintén bútorokat gyártó Artekkal, s ugyanebben az év januárjában megalapította új leányvállalatát Magyarországon Irodabútor Martela Kft. néven. A magyarországi Martela Kft. és a cég lengyelországi leányvállalata között szoros együttműködés alakult ki. Lengyelországban a vállalat modern összeszerelő üzemekkel és logisztikai egységekkel rendelkezik, melyek lehetővé teszik Közép-Kelet-Európa országainak termékekkel történő ellátását. A vállalat üzleti sikereihez a jó minőségű alapanyagokból gyártott termékeken és a helyi gyártáson kívül hozzájárul még a bútorok időtállósága.¹⁰⁴

Az 1989-ben a finnországi Nivala-ban alapított Mekanova 2006-ban hozta létre kecskeméti gyárát. Ez fontos lépés volt a high-tech fejlesztések és IT területén működő közép vállalkozás életében a nemzetközivé válásban. A vállalat szintén túlélte a gazdasági válságot, melyet stratégiájuknak köszönhetnek. Eszerint mind az ügyfeleket, mind pedig a termékeket diverzifikálták, mivel a gazdaság különböző szektorait más ütemben érik el a gazdaságban bekövetkező változások hatásai. Emellett nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy ügyfeleikkel hosszú távú kapcsolatot alakítsanak ki. A vállalat több tényező miatt döntött Kecskemét mellett, amikor újonnan építendő gyáruk számára kerestek helyet. Pozitív tényezőként jelent meg a helyszín kiválasztása során Magyarország közelsége az európai piacokhoz. Kecskemét kiválasztásban nagy szerepet játszott a versenyképes fizetéssel rendelkező képzett munkaerő. A vállalat számára különösen fontos volt, hogy a régióban elérhető legyen az egyetemi végzettséggel is rendelkező munkaerő, mivel véleményük szerint a magyarországi lakosság kevésbé mobil munkavállalást tekintve más európai ország lakosaihoz képest. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy a gyárban dolgozók többsége vagy Kecskeméten vagy pedig az azt körülvevő falvakban lakik és csak kevesen ingáznak Budapest és Kecskemét között. Az alkalmazottakat, akik három műszakban dolgoznak, busszal szállítják a gyárba. A kecskeméti gyárban teljes gyártási eljárás folyik,

¹⁰³ http://finnrelax.hu/sauna_refer.php

¹⁰⁴ Finnish Business in Hungary 2011, 16–17. p.

amely magában foglalja a teljes gyártás mellett a logisztikai folyamatokat is, s ez jelentős versenyelőnyt jelent a versenytársakkal szemben.¹⁰⁵

Hazánk harmadik legnagyobb médiavállalata a Sanoma Media Budapest, amely sikerét Mecanova-hoz hasonlóan szintén a változatos termékportfóliójának köszönheti. A Sanoma vállalat közép-kelet-európai régióban betöltött egyre jelentősebbé váló szerepe és a Sanoma Media Budapest sikerei is alátámasztják azon tényt, hogy a vállalat egyike Európa legnagyobb médiavállalatainak. A Sanoma magyarországi vállalatának 2011-es bevétele 70%-ban a magazinok eladásából keletkezett. A vállalat magyarországi sikereihez nagymértékben hozzájárult a magyarok olvasásszeretete, melyet alátámaszt, hogy a Nők Lapja című női magazinból hetente 240 000 példány kelt el egy 2010-es kiadvány adatai alapján. A vállalat nagyságát mutatja, hogy 42 magazin és 70 egyéb termék kiadását végzi Magyarországon. Ezek között szerepelnek könyvek és az új digitális termékek. A vállalatnál 2011-ben 600-an dolgoztak, s ebből 120 fő az úgynevezett New Media Clusterben dolgozott. Az itt dolgozók feladata az új innovatív online média tartalomhoz, valamint szolgáltatásokhoz kapcsolódnak. Ez, valamint a magyarországi vállalat teljesen digitális médiavállalattá alakulásának terve is jól tükrözi a technológiai fejlődés következtében végrement változásokkal való lépéstartásának szükségét. A magyarországi eladási sikerekben jelentős szerep jut a profi magyar újságíróknak.¹⁰⁶ A vállalattal kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy a 2001 nyarán létrejött megállapodás értelmében a finn Sanoma WSOY megvásárolta a holland VNU Fogyasztói Információs Csoportját, s ezzel együtt a VNU Budapest Rt.-ét is. Ez az akvizíció a finn vállalatnak 1, 25 milliárd euróba került.¹⁰⁷

A Lindström Kft., amely Európában a vezető textilipari szolgáltatók között számon tartott Lindström-csoport tagja, 1994-től tevékenykedik hazánkban. Textilipari szolgáltatásaik egész Magyarországra kiterjednek, ezenkívül három magyarországi városban, azaz Budapesten, Székesfehérváron és Törökszentmiklóson is rendelkezik szolgáltatási központtal.¹⁰⁸

A jelentős történelmi múlttal rendelkező finn vállalatok sorába tartozik a Ruukki, amelyet 1960-ban Rautaruukki néven több finn cég és a finn kormány alapított meg. Az eredetileg acélgyártó cég napjainkban már több üzletágban is folytat tevékenységet,

¹⁰⁵ Finnish Business in Hungary 2011, 18–19. p.

¹⁰⁶ Finnish Business in Hungary 2011, 24–25. p.

¹⁰⁷ http://www.sanomamedia.hu/cegtortenet/2001_julius/5012/?fid=408

¹⁰⁸ <http://www.lindstrom.hu/hu-HU/vallalat/>

ügymint az acélipari, építőipari és gépipari üzletágakban. A vállalat nemzetközivé válása az 1980-as években kezdődött el, s az 1990-es években már Kelet-Európában is megjelennek. Ekkor a balti államok, Lengyelország, ezt követően pedig Oroszország, a Cseh Köztársaság és Ukrajna mellett Magyarország piacait is megszerzik.¹⁰⁹ Mint azt már dolgozatom korábbi fejezetében is leírtam a Ruukki Magyarországon két egységgel rendelkezik, egyrészt a Biatorbágyon székelő Ruukki Hungary Kft.-vel, másrészt pedig a jászberényi Ruukki Tisza Zrt.-vel.

A világ egyik vezető erdészeti vállalatai közé tartozó Stora Enso szintén képviselteti magát Magyarországon. A Stora Enso Packaging Kft. 2001 augusztusában kezdte el a gyártást pátyi egységében, majd ezt követően öt év múlva, azaz 2006-ban került sor a vállalat raktárának felépítésére Komáromban.¹¹⁰ 2008-ban megkezdte működését a finn vállalat komáromi gyára.¹¹¹ A cég méreteit jól tükrözi, hogy több mint 35 országban körülbelül 26 000 embert alkalmaznak és 2010-ben a vállalatcsoport árbevétele 10,3 milliárd eurót tett ki. A finn cég magyarországi egységében fa- és csomagolótermékeket, valamint papírt értékesít, illetve csomagoló anyagokat gyárt. A vállalat regionális igazgatója, Henrik Stjernvall szerint a csomagolási szektor jelentősége Magyarországon nagymértékben növekszik. Az ágazat jelentőségét támasztja alá azon tény is, miszerint a Nokia magyarországi vállalata is a Stora Enso csomagolóanyagát használja fel. Ez jól mutatja, hogy a különböző ágazatokban tevékenykedő finn vállalatok miként működnek együtt hazánkban.¹¹² A Stora Enso Packaging Kft. a fentebb említett finn vállalat mellett együttműködik még számos közép-európai vállalattal, amelyek közül többen nemzetközi szinten is ismertek.¹¹³

A fentebb leírtakból kitűnik, hogy több finn cég közül többen is valamilyen úttörő céllal érkeztek Magyarországra, amely révén valamilyen új gondolkodásmódot is szerettek volna meghonosítani a magyar társadalomban, mint például a preventív egészségmegőrzés fontosságát a Finnrelax esetében. Ehhez hozzájárult még a finn vállalati kultúra magyarországi megjelenése is a Magyarországra telepedő finn vállalatok jóvoltából. Több vállalat kizárólag finn tulajdonosokkal rendelkezik, amely mint az az Elcoteq esetében is megfigyelhető egy erős finn vezetőséget jelent. A finn vezetőkre jellemző a zöld gondolkodás, a logikus gondolkodásmód és a nyugodtság, valamint a kérdések gyors

¹⁰⁹ <http://www.ruukki.hu/A-Ruukkirol/A-Ruukki-tortenete-1960-tol-a-napjainkig>

¹¹⁰ http://hvg.hu/kkv/20120410_paty_stora_enso_leepites

¹¹¹ <http://www.storaenso.com/about-us/mills/hungary/komarom-mill/Pages/default.aspx>

¹¹² Finnish Business in Hungary 2011, 26–27. p.

¹¹³ <http://www.storaenso.com/about-us/mills/hungary/komarom-mill/Pages/default.aspx>

megválaszolása. A finn vezetők által irányított vállalatokra a stabilitás is jellemző.¹¹⁴ Egy másik finn vállalat, a Martela esetében megfigyelhető a közép-európaiktól eltérő, munkahelyekre vonatkozó finn filozófia: nagy nyitott terek, rugalmas munkaidő, modern csapatmunkát érintő megoldások, távmunka. Ezek mind hozzájárulnak a vállalat jóvedelmezőségéhez. Emellett a többféle feladat elvégzését lehetővé tevő rugalmas finn belső berendezésre irányuló megoldások is hozzájárulnak a jobb munkavégzés lehetőségének megteremtéséhez.¹¹⁵ A ma már multinacionálisnak számító finn NSN szintén finn eredetű, s ez megjeleníti Magyarországon a finn működtetési stílust és üzleti kultúrát. Az NSN tevékenységével hozzájárul Magyarország jólétéhez és gazdasági növekedéséhez. Hazánk technológiai kutatás területén betöltött jelentős szerepét igazolja, hogy az Európai Unió Budapestet választotta ki technológiai centruma helyszínéül.¹¹⁶ A Nokia Siemens Networks-höz hasonlóan a Sanoma vállalatcsoport szintén rendelkezik finn gyökerekkel. Szabó György szerint ez jelentős versenyelőnyt jelent a versenytársakkal szemben, mivel a magyarok rokonszenvet tanúsítanak a finnek iránt. A Sanoma sikeréhez hozzájárul még a finnországi Sanoma vállalat otthon alkalmazott diverzifikált média portfóliója. A Sanoma vezetését meghatározza, hogy mind a finn, a helyi és a multinacionális „üzleti megközelítést” figyelembe veszik.¹¹⁷ A Stora Enso sikereihez nagymértékben hozzájárult a finnek természettel való kapcsolata és ahhoz való viszonya. Szerintük az erdőből úgy is meg lehet élni, hogy nem zsákmányoljuk ki a természetet, hanem együtt élünk azzal. Rendelkeznek a finnek erdőipari szakismeretével, s ez a finn know-how kulcsfontosságú a fenntartható fatermékek előállításához a klímaváltozás időszakában. Ezen ismeret fontosságát alátámasztja, hogy két finn vállalat is szerepel az öt legnagyobb erdészeti vállalat között.¹¹⁸

Mint az a fentebb leírtakból is kiderül, a gazdasági válság több finn vállalat működését is negatívan érintette. 2012 augusztusában a Nokia bejelentette, hogy Bécsből Budapestre helyezi át régiós központját. Ezzel egyidejűleg az 50 fős bécsi telephely létszámát jelentős mértékben tervezik csökkenteni, az alkalmazottak egy részét pedig Budapesten kívánják foglalkoztatni.¹¹⁹ A Nokia június közepén tett bejelentésének megfelelően 10 000 alkalmazottal tervezik csökkenteni a létszámot a különböző

¹¹⁴ Finnish Business in Hungary 2011, 13. p.

¹¹⁵ Finnish Business in Hungary 2011, 17. p.

¹¹⁶ Finnish Business in Hungary 2011, 23. p.

¹¹⁷ Finnish Business in Hungary 2011, 25. p.

¹¹⁸ Finnish Business in Hungary 2011, 27. p.

¹¹⁹ <http://www.vg.hu/vallalatok/vallalati-hirek/athelyezi-regios-kozpontjat-a-nokia-383578>

országokban meglévő gyáraikban. A létszám leépítési folyamat már 2010-ben elkezdődött a finn vállalatnál. 2012. februári bejelentésüknek megfelelően a Nokia komáromi gyárában is sort fognak keríteni a létszámcsökkentésre. A tervek szerint a gyár 4 400 alkalmazottjából 2 300 főt fognak több lépésben elbocsájtani az év végéig.¹²⁰

Egy újabb finn vállalat, a finn Konecranes azonban Magyarországot választotta ki újonnan építendő üzeme színhelyéül. A gyárat, amely várhatóan 2014–2015-ben készül el, a Konecranes Supply Hungary Kft. építteti Miskolcon. A gyárban a tervek szerint kész emelőszerkezeteket, valamint ipari daruk részegységeit és alkatrészeit fogják gyártani. A beruházáshoz, amely körülbelül 2,2 milliárd forint értékű, egymilliárd forint értékű támogatást kap a vállalat az Európai Uniótól. A tervek szerint 180 főt fognak foglalkoztatni a miskolci gyárban.¹²¹

4.4. A működő tőke szerepe a fogadó ország gazdaságában

A külföldi működő tőke jelentős mértékben befolyásolja a fogadó ország piaci versenyképességét, világpiacra történő integrálódását, valamint elősegíti az ország gazdaságának szerkezeti változását. A külföldi működő tőke teszi lehetővé több fogadó ország számára is, hogy megismerjék a modern technológiákat, ezáltal hozzájárul az ország modernizációjához. A fogadó országok külföldi működő tőkével szembeni elvárásai a következőképpen foglalhatók össze az 1990-es években: az ország GDP növekedése, adósságállományának csökkentése, magasabb vezetési, termelési és munkakultúra meghonosítása, versenyképességének javulása, munkahelyteremtés, importliberalizálás, a magántulajdonosi gondolkodásmód, illetve a magántulajdonosi szemlélet megjelenése.¹²² Fontos még a külföldi tőke exportnövelő és regionális fejlesztő hatása és a befizetett adók révén a költségvetéshez történő hozzájárulása.¹²³ Az FDI kedvező hatásai közé tartozik a befogadó ország, illetve az adott régió számára a munkanélküliség alacsonyabb volta, illetve a foglalkoztatás javítása. A működőtőke-befektetések hatására megfigyelhető, hogy egy adott országban a vállalatok által telephelyül kiválasztott régiók között megnövekednek a különbségek. Ezekben a

¹²⁰ <http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/becsbol-hozzank-telepszik-a-nokia-383524>

¹²¹ http://hvg.hu/kkv/20120601_miskolc_finn_befekteto

¹²² Majoros 1999, 192–193. p.

¹²³ Majoros 1999, 211. p.

régiókban megfigyelhető a már említetteken kívül az erősebbé váló gazdasági növekedés, az export, az értékesítés és a beruházások számának és értékének növekedése, valamint a jövedelmi viszonyok javulása. Ezért is nagyon fontos, hogy egy ország a gazdaságpolitikája révén vonzóvá tegye a fejletlenebb, elmaradottabb régióit a külföldi befektetők számára, valamint annak az elősegítése, hogy a „már betelepült befektetések regionális kisugárzó hatása növekedjék”.¹²⁴ Emellett fontos az is, hogy a már Magyarországon meglévő közvetlen külföldi működőtőke-befektetéseket megtartsák az ebből következő negatív hatások elkerülése végett. Ezek a kedvezőtlen következmények különösen jól láthatók az Elcoteq pécsi gyárának bezárását követően, illetve a Nokia létszámleépítésének következtében.

A Nokia példáján jól látható, hogy a cég, gyártási, összeszerelési tevékenységének hatékonysági célokból Ázsiába történő áthelyezése következtében több mint 2300 ember válhat munkanélkülivé Komárom környékén. Az előzetesen beépített létszámleépítésnél nagyobb mértékű elbocsátásokra azért lehet szükség, mert a döntés következtében a komáromi gyár beszállítói is hasonló döntés meghozatalára kényszerültek. Ezt támasztja alá, hogy az egyik beszállító, a Valid Technologies bejelentése értelmében felszámolja a Komáromban folytatott tevékenységét, aminek következtében 150 alkalmazottja közül kettő kivételével az összeset elbocsájtja.¹²⁵

A Nokia esetéből az is jól látható, hogy milyen nagymértékben befolyásolják a világgazdaságban, illetve az adott iparágban végbemenő változások egy-egy cég tevékenységi körének átalakulását. A Nokia elmúlt időkben megfigyelhető piacvesztése amiatt következett be, hogy a piacvezető vállalat lassan reagált a piaci folyamatok változására. Ez az árbevételekben is megnyilvánuló piacvesztés hatással volt a komáromi leányvállalat teljesítményére is, mivel a magyarországi egység éves forgalma a 2008-as adatokhoz képest negyedével volt kevesebb 2010-ben. A Nokia magyar gazdaságban betöltött jelentőségét azonban alátámasztja az a tény, hogy még az árbevétel csökkenése ellenére is a legnagyobb magyarországi vállalatok közül a harmadik helyen foglal helyet az árbevételek tekintetében. A termelés Ázsiába való kihelyezése maga után vonta a komáromi gyár termelésének átalakítását is. Ennek értelmében a magyarországi üzem legfőbb feladatává „az okostelefonok európai fogyasztói igényeknek megfelelő testreszabása” válik. Ennek megfelelően a vállalat komáromi egységében a szoftverek

¹²⁴ Antalóczy – Sass 2005, 519. p.

¹²⁵ <http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/nokia-leepites-sulyos-hatasok-lehetnek-a-regioban-368471>

telepítését, a szoftverfejlesztést, illetve bizonyos logisztikai tevékenységet fognak végezni a tervek szerint.¹²⁶ Az átszervezést indokolta még, hogy a vállalat rugalmasságát és gyorsaságát növelendő helyezték át az összeszerelési munkát Ázsiába, mivel a Nokia beszállítói javarészt már erről a kontinensről származnak. Nem elhanyagolandó az a tény sem, miszerint az ázsiai munkaerő költsége a magyarországi harmadának felel meg, bár a vállalat ügyvezető elnökhelyettese, Niklas Savander nyilatkozata értelmében a megváltozott gyártási mechanizmusok és nem a költségek csökkentése játszotta a legfontosabb szerepet a döntés meghozatalában.¹²⁷

A Stora Enso, amely Magyarországon két helyszínen is rendelkezett üzemmel, 2012 tavaszán bejelentette pátyi hullámkartonüzemének bezárását, s ezzel egyidejűleg a komáromi üzemben tervezi összpontosítani a Magyarországon folyó termelését. A Pátyon található gyár szeptemberi bezárásával 79 munkahely szűnt meg. A Stora Enso az üzem bezárását a vállalat termékei iránti magyarországi kereslet nagymértékű csökkenésével indokolta. A magyarországi leányvállalat részéről 2012 áprilisában a leépítéssel kapcsolatos hírt kiegészítették azzal, hogy valójában egy átszervezés fog végbemenni, melynek során a pátyi üzemből áthelyeznek egy gépsort a komáromi gyárba, illetve a korábbi pátyi gyárban dolgozóknak lehetőségük nyílik a komáromi egységben keletkezett újabb munkahelyek betöltésére. Ezen többletmunkahelyek abból adódnak, hogy az átszervezés következményeként a komáromi gyárban emelt műszakban történő termelés kerül bevezetésre. A Stora Enso létszámleépítése a Nokiához hasonlóan nemcsak Magyarországot érintik, hanem megfigyelhetők a finnországi és svédországi egységeknél is, illetve Barcelonában is terveznek egy kisebb mértékű „karcsúsítást”.¹²⁸

Az Elcoteq-hez hasonlóan bezárt Tatán a hűtőgépek gyártásával foglalkozó Helkama Forste Hűtőipari és Kereskedelmi Szolgáltató Kft. A finn vállalat részéről 2008 tavaszán jelentették be, hogy Tatára telepítik európai központjukat. Emellett döntés született még a gyáregységek kibővítéséről is. Erre a Napi Gazdaság írása szerint azért kerülhetett sor, mert bíztak a vállalat pozícióinak megerősödésében, amelyet fejlesztésekkel kívántak elérni. 2010-ben azonban jelentős veszteséget okozott az egyik jelentős partner, a Red Bull elvesztése. A finn tulajdonú vállalat megmentése érdekében 2010-ben csődeljárást indítottak, amely azonban nem hozott eredményt, s mivel a cég nem

¹²⁶ <http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/nokia-leepites-sulyos-hatasok-lehetnek-a-regioban-368471>

¹²⁷ <http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/nokia-leepites-sulyos-hatasok-lehetnek-a-regioban-368471>

¹²⁸ <http://www.vg.hu/vallalatok/ipar/a-stora-enso-ez-ev-oszeig-bezarja-patyi-uzemet-373717>

tudott megegyezni hitelezőivel, emiatt 2011 augusztusában felszámolás alá került a tatai üzem. A tatai üzemben 150 főt foglalkoztató Helkama Forste dolgozói többségét csak azután bocsátotta el, miután nyilvánvalóvá vált, hogy nem fogják tudni újraindítani a termelést.¹²⁹ Tatán 2012 januárjának végén azonban újraindulhatott a hűtőgépgyártás a Helkama Forste Kft. volt telephelyén, s ezzel 40–50 új munkahely vált elérhetővé. A Helkama Forste Kft.-t egy kanadai–magyar befektető vásárolta meg, aki 2012. január 31-én vette át a vállalatot.¹³⁰

5. ÖSSZEGZÉS

A dolgozatban leírtak összegzéseként elmondható, hogy Magyarország jelentős előnyökkel rendelkezik a külföldi közvetlen működőtőke-befektetések számára fogadó országot kereső vállalatok, s így a finn vállalatok számára is. Fontos azonban odafigyelni a többi közép-kelet-európai országra is, mivel ezen országok, mint például Lengyelország versenytársként lépnek fel Magyarországgal szemben a külföldi tőkebefektetők szemében a célországok közti versenyben. Egy új telephely kiválasztásakor számos tényezőt vesznek figyelembe a külföldi befektetők. Ezek közül egy adott ország gazdasági mutatói mellett nagy jelentőséghez jutnak a leendő fogadó ország politikai viszonyai is, mivel az ország kormánya folytathat a külföldi befektetők számára kedvező vagy kedvezőtlen politikát egyaránt. A politika nagy mértékben befolyásolja az ország stabilitását is, amely szintén nem elhanyagolandó tényező a befektetni szándékozók szemében.

A külföldi befektetőknek azonban nemcsak az országok közül kell választaniuk egyet, hanem a kiválasztott célországban is meg kell találni a vállalkozás számára leginkább előnyös régiót. A külföldi befektetők „kegyeiért” tehát nemcsak az egyes országok, hanem az országon belüli régiók is versenyeznek.

A világgazdasági válság hatásai érintették a Magyarországon működő finn vállalatokat is. Az egyes hazánkban tevékenységet folytató finn vállalatok sikeresen megoldották a világgazdasági válság során keletkezett problémákat és továbbra is sikeresen működnek hazánkban, mások azonban létszámleépítésre vagy akár a vállalat

¹²⁹ http://www.mfor.hu/cikkek/Bezar_Tatan_a_finn_hutogepgyarto_Helkama_Forste.html

¹³⁰ <http://vallalkozoi.negyed.hu/vnegyed/20120116-ujraindul-a-hutogepgyartas-tatan.html>

bezárására kényszerültek. Ezek kedvezőtlenül hatottak a fogadó ország, illetve az érintett régió gazdaságára nézve is, mivel emiatt csökkent például a foglalkoztatottak létszáma.

A Magyarország és Finnország közötti kereskedelmi és gazdasági kapcsolatokat vizsgálva, amelyek a két ország EU-tagállammá válása után még inkább elmélyültek, nem hagyhatóak figyelmen kívül a baráti, kulturális és egyéb szinten meglévő kapcsolataik sem. Ezek a hosszú időre visszanyúló kapcsolatok, amelyekben jelentős szerepet játszik a finn–magyar nyelvrokonság, nemcsak hivatalos szinten léteznek. A két nép közötti baráti kapcsolatot erősítik és támasztják alá a például a testvérvárosi kapcsolatok és a testvérvárosi konferenciák, amelyek hatással lehetnek az egymásról kialakított imázsra is.

6. IRODALOMJEGYZÉK

Források

GDP growth (annual %). Data. The World Bank.

<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

Letöltés időpontja: 2012. 09. 06.

Table 3: The Global Competitiveness Index 2012–2013 rankings and 2011–2012 comparisons. World Economic Forum. (2012)

http://www3.weforum.org/docs/CSI/2012-13/GCR_Rankings_2012-13.pdf

Letöltés időpontja: 2012. 11. 10.

Szakirodalom

Czakó Erzsébet: A külpiacra lépés. In: Nemzetközi vállalatgazdaságtan. Szerk.: Czakó Erzsébet – Reszegi László. Budapest, Alinea Kiadó, 2010. 141–169. p.

Czakó Erzsébet: A nemzetközi stratégia területei. In: Nemzetközi vállalatgazdaságtan. Szerk.: Czakó Erzsébet – Reszegi László. Budapest, Alinea Kiadó, 2010. 171–210. p.

HITA. Általános információk. Finnország.

Horváth László: Működőtőke-beáramlás néhány közép- és kelet-európai országban. Budapest, Magyar Nemzeti Bank Információs főosztálya, 1993. (MNB Műhelytanulmányok 4.)

Inotai András: A működőtőke a világgazdaságban. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1989.

Kujasalo, Pekka: Egy nagykövet emlékei Magyarországról 2002. október 14. – 2007. július 31. In: Suomen Budapestin suurlähetystö. 20 vuotta historiaa, 1989–2009. – Finnország budapesti nagykövetsége. 20 év története, 1989–2009. Szerk.: Sievers, Jaakko. 2. kiad. Budapest, Finn Nagykövetség, 2009. 66–75. p.

<http://www.finland.hu/public/download.aspx?ID=52209&GUID={3AAC53F4-10C1-4C13-B122-C502511F2CB9}> Letöltés időpontja: 2012. 10. 25.

Majoros Pál: Magyarország a világkereskedelemben. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999.

Vilén, Jari: Finnország és Magyarország európai uniós partnersége. In: Rokoni körben. A magyarországi finn képviselő története. Szerk.: Sievers, Jaakko: Budapest, Finn Nagykövetség, 2010. 209–215. p.

<http://www.finland.hu/public/download.aspx?ID=55858&GUID={923F46B2-2B8D-4B84-8195-FFCCF26C13D8}> Letöltés időpontja: 2012. 10. 25.

Vähäkangas, Kari: Finpro – A finn cégek előőre Magyarországon. In: Rokoni körben. A magyarországi finn képviselő története. Szerk.: Sievers, Jaakko: Budapest, Finn Nagykövetség, 2010. 182–191. p.

<http://www.finland.hu/public/download.aspx?ID=55858&GUID={923F46B2-2B8D-4B84-8195-FFCCF26C13D8}> Letöltés időpontja: 2012. 10. 25.

Folyóiratokban, időszakosan megjelenő kiadványokban megjelent tanulmányok

Antalóczy Katalin – Sass Magdolna: Működőtőke-áramlások, befektetői motivációk és befektetésösztönzés a világgazdaságban és Magyarországon. In: Közgazdasági Szemle, XLVII. évf., 2000. május. 473–496. p.

<http://epa.oszk.hu/00000/00017/00060/pdf/antaloczy.pdf> Letöltés időpontja: 2012. 09. 30.

Antalóczy Katalin – Sass Magdolna: A külföldi működőtőke-befektetések regionális elhelyezkedése és gazdasági hatásai Magyarországon. In: Közgazdasági Szemle, LII. évf., 2005. május. 494–520. p.

<http://epa.oszk.hu/00000/00017/00115/pdf/07szantaloczysass.pdf>

Letöltés időpontja: 2012. 09. 30.

Finnish Business in Hungary. Szerk.: Lonka, Harriet. Budapest, Hungarian–Finnish Trade–Guild, 2011. (1. sz.) (Business magazine).

Laurila, Juhani – Hirvensalo, Inkeri: Direct Investment from Finland to Eastern Europe; Results of the 1995 Bank of Finland Survey. Helsinki, Bank of Finland, Institute for Economies in Transition (BOFIT), 1996. (Review of Economies in Transition – Idäntalouksien katsauksia 5/96.) (Reprint in PDF format 2002).

http://www.suomenpankki.fi/bofit_en/tutkimus/tutkimusjulkaisut/idantalouksien_katsauksia/Documents/0596JLIH.PDF Letöltés időpontja: 2012. 09. 06.

Wilén, Juha: Unkarin maaraaportti. Finpro, 2010.

http://194.100.159.181/NR/rdonlyres/7F603D00-C98B-40FA-97DD-1161FBFB5250/13247/FinproHungarycountryreport_100526_JWI1.pdf

Letöltés időpontja: 2012. 11. 05.

Internet

Az EU-csatlakozás közelebb hozza a magyar és a finn vállalatokat. HVG.hu (2004. 04. 22.)

<http://hvg.hu/gazdasag/000000000055DB7C> Letöltés időpontja: 2012. 10. 25.

A Lindström Magyarországon. Vállalat. Lindström.

<http://www.lindstrom.hu/hu-HU/vallalat/> Letöltés időpontja: 2012. 10. 18.

A Ruukki története 1960-tól a napjainkig. Ruukki.

<http://www.ruukki.hu/A-Ruukkirol/A-Ruukki-tortenete-1960-tol-a-napjainkig>

Letöltés időpontja: 2012. 10. 18.

A TÉT-attasék bemutatása és elérhetősége. Nemzeti Innovációs Hivatal.

<http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/tet-attasek-bemutatasa/tet-attasek-bemutatasa> Letöltés időpontja: 2012. 08. 22.

A vállalatról. Cégtörténet. Sanoma Media Budapest Zrt.

http://www.sanomamedia.hu/cegtortenet/2001_julius/5012/?fid=408

Letöltés időpontja: 2012. 10. 18.

Áthelyezi régiós központját a Nokia. Világgazdaság Online. (2012. 08. 22.)

<http://www.vg.hu/vallalatok/vallalati-hirek/athelyezi-regios-kozpontjat-a-nokia-383578>

Letöltés időpontja: 2012. 09. 07.

Exportösztönzés. Finn Nagykövetség, Budapest.

<http://www.finland.hu/public/default.aspx?contentid=106256&nodeid=39330&contentlan=28&culture=hu-HU> Letöltés időpontja: 2012. 10. 25.

G. I.: A Stora Enso ez év őszéig bezárja pátyi üzemét. (2012. 04. 24.)

<http://www.vg.hu/vallalatok/ipar/a-stora-enso-ez-ev-oszeig-bezarja-patyi-uzemet-373717>

Letöltés időpontja: 2012. 10. 18.

Hungary: Introduction. The Federation of International Trade Associations.

<http://fita.org/countries/hungary.html> Letöltés időpontja: 2012. 08. 27.

Hungary: Investing. The Federation of International Trade Associations.

<http://fita.org/countries/hungary.html> Letöltés időpontja: 2012. 08. 27.

International Trade in Hungary. Globaltrade.net. The Network for International Trade Services.

<http://www.globaltrade.net/international-trade-import-exports/m/c/Hungary.html>

Letöltés időpontja: 2012. 08. 27.

Suomen suurlähetystö, Budapest: Investoinnit Unkariin ja Unkari toimintaympäristönä.

Kauppapolitiikka. Eurooppa. Raportit, 17. 12. 2004. Frissítve: 2004. 12. 20.

<http://www.kauppapolitiikka.fi/public/default.aspx?contentid=155306&nodeid=41396&contentlan=1&culture=fi-FI> Letöltés időpontja: 2012. 11. 05.

Jandó Zoltán: Nokia-leépítés: súlyos hatások lehetnek a régióban. Világgazdaság Online. (2012. 02. 09.)

<http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/nokia-leepites-sulyos-hatasok-lehetnek-a-regioban-368471> Letöltés időpontja: 2012. 09. 30.

MTI: Bezár Tatán a finn hűtőgépgyártó Helkama Forste. Menedzsment Fórum. (2011. 08. 25.)

http://www.mfor.hu/cikkek/Bezár_Tatan_a_finn_hutogepgyarto_Helkama_Forste.html

Letöltés időpontja: 2012. 10. 18.

MTI: Éves mélypontján lehet a munkanélküliségi ráta. HVG.hu. (2012. 07. 31.)

http://hvg.hu/karrier/20120731_munkanelkuliseg_elemzok

Letöltés időpontja: 2012. 11. 10.

MTI: Finn befektető épít gyárat Miskolcon. hvg.hu. (2012. 06. 01.)

http://hvg.hu/kkv/20120601_miskolc_finn_befekteto Letöltés időpontja: 2012. 09. 07.

MTI: Újraindul a hűtőgépgyártás Tatán. (2012. 01. 16.)

<http://vallalkozoi.negyed.hu/vnegyed/20120116-ujraindul-a-hutogepgyartas-tatan.html>

Letöltés időpontja: 2012. 10. 18.

MTI Eco: Bécsből hozzánk telepszik a Nokia. Világgazdaság Online. (2012. 08. 21.)

<http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/becsbol-hozzank-telepszik-a-nokia-383524> Letöltés időpontja: 2012. 09. 07.

Szauna referenciák. Finnrelax.

http://finnrelax.hu/sauna_refer.php Letöltés időpontja: 2012. 10. 18.

TÉT attaséi beszámolók Finnországból, Nagy-Britanniából és Franciaországból - 2008. augusztus 6. Nemzeti Innovációs Hivatal.

<http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/tet-attasei-halozat/rendezveny-beszamolok/tet-attasei-beszamolok> Letöltés időpontja: 2012. 08. 22.

Újabb multi épít le Magyarországon. HVG.hu. (2012. 04. 10.)

http://hvg.hu/kkv/20120410_paty_stora_ensz_leepites Letöltés időpontja: 2012. 10. 18.

Welcome to Komarom Mill! Stora Enso.

<http://www.storaenso.com/about-us/mills/hungary/komarom-mill/Pages/default.aspx>

Letöltés időpontja: 2012. 10. 18.